

Шегинський О. В.,

к.т.н., доц., доцент кафедри товарознавства та експертизи в митній справі, Луцький національний технічний університет, м. Луцьк

ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ ЯКОСТІ АСОРТИМЕНТУ ЮВЕЛІРНИХ ВИРОБІВ РЕЛІГІЙНОГО ЗМІСТУ

Анотація. Метою даного дослідження є аналіз асортименту ювелірних виробів релігійного змісту, визначення їх особливостей і характерних товарознавчих ознак. Досліджено асортимент ювелірних виробів релігійного змісту та фактори, що впливають на його формування, визначено основні особливості релігійних виробів, подано їх класифікацію за різними ознаками. Визначено характерні ознаки ювелірних виробів релігійного змісту та проаналізовано вплив даних характеристик на формування асортименту релігійних виробів. Зростання попиту на ювелірні вироби релігійного змісту спричинює необхідність аналізу даного сегмента ринку ювелірних виробів, визначення найважливіших факторів впливу на асортимент даної групи товарів, а глибокий зміст релігійних символів зумовлює необхідність детального вивчення їх характерних ознак і особливостей.

Ключові слова: ювелірні вироби релігійного змісту, асортимент, канон, символ.

Sheginsky O. V.,

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Commodity Studies and Expertise in Customs Business, Lutsk National Technical University, Lutsk

INVESTIGATION OF THE QUALITY INDICATORS FORMATION OF THE RANGE OF RELIGIOUS CONTENT JEWELRY ARTICLES

Abstract. The purpose of this study is to analyze the range of religious content jewelry articles as well as to determine their peculiarities and distinctive commodity-related features. The range of religious content jewelry articles and factors influencing its formation are investigated. The main features of the religious items are determined, their classification according to various features is given. The characteristic features of jewelry articles of religious content are determined and the influence of these features on the formation of the range of religious items is analyzed. The growth of demand for jewelry of religious content causes the necessity of analysis of this jewelry market segment as well as the determination of the most important factors of influence on this product group range, and the deep meaning of religious symbols necessitates a detailed study of their characteristic features and peculiarities.

Keywords: jewelry of religious content, range, canon, symbol.

Постановка проблеми. Культові прикраси – особлива товарна категорія. У сучасному ювелірному виробництві ця група стоїть дещо окремо, хоча при виготовленні релігійних виробів ювеліри використовують сучасні техніки, модні напрямки ювелірного мистецтва. Кожний релігійний виріб має свою задумку, богословську концепцію, втілену в художніх формах та образах, це не просто товар, а смисловий, а іноді і мистецький, витвір.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання оцінки якості ювелірних виробів висвітлюється в працях багатьох вчених та практиків. Найбільший вклад у розвиток та становлення товарознавства й експертизи коштовностей зробили

М. М. Назимок, Т. М. Артюх [1], О. К. Шликов, В. В. Индутний, В. І. Татаринцев, В. І. Павлишин, В. В. Татаринцева та ін. У своїх працях вони розглядали питання, пов'язані з методологією, термінологією, ціноутворенням та експертизою ювелірних виробів. На сьогодні розроблено та апробовано багато методик оцінювання ювелірних виробів з дорогоцінних металів [2, 3]. Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є комплексне оцінювання споживних властивостей ювелірних виробів, розробка методик оцінювання виробів різних груп за призначенням, зокрема і ювелірних виробів релігійного змісту. Попит на дану групу ювелірних прикрас в останні роки

постійно зростає, асортимент розширюється, а покупці більш вимогливо відносяться як до якості виробів в цілому, так і до їх відповідності релігійним канонам, здатності задовольняти духовні потреби.

Об'єкт дослідження: ювелірні вироби релігійного змісту.

Постановка завдання. Основним завданням даного наукового дослідження є визначення товарознавчих особливостей ювелірних виробів релігійного змісту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Достовірних статистичних даних, які розкривали б обсяги виробництва і продажу ювелірних виробів релігійної тематики, сьогодні немає. Однак можна сміливо стверджувати, що зростання цього сегмента ринку ювелірних виробів значне. Збільшується кількість спеціалізованих ювелірних майстерень, що спеціалізуються на виробництві виробів релігійного призначення. Великі ювелірні підприємства щороку оновлюють свої колекції релігійної тематики, розширюють їх асортимент від декількох різновидів натільних хрестів до широкого асортименту ювелірних виробів церковного призначення. Такий інтенсивний ріст був би неможливий без зростаючого попиту з боку населення [4].

Найбільшим попитом на ринку користуються вироби середньої цінової категорії – до 250-300 грн. Вони відрізняються простотою у виконанні. Для вірян, які шукають більш складного виконання релігійного виробу, підходить категорія з вищою ціною. При цьому виробники впевнені, що в майбутньому питання ціни на цю категорію ювелірних товарів відійде на другий план. У міру зростання освіченості в питаннях православ'я та інших релігій покупців буде більше цікавити саме символічна складова виробів. Заглиблюючись в духовний бік, споживач приходить до розуміння самого феномена релігійного виробу, символічного та духовного значення, які вкладені в різних формах.

Як наслідок, варто очікувати розширення асортименту виробів: зосередження на різноманітності традиційних форм, пошук нових. Справжні майстри православного ювелірного мистецтва прекрасно розбираються в православній символіці та органічно поєднують священні знаки і символи в своїх роботах [5].

Культові прикраси – особлива товарна категорія. Кожний релігійний виріб має свою задумку, богословську концепцію, втілену в художніх формах та образах. Усі вони мають зовнішні особливості у вигляді символів, написів, які тим чи іншим способом виявляють приналежність виробу до певної релігії. Це робиться не випадково, і віруючі завжди звертають на таке увагу. Саме тому, окрім номінальної вартості та художньо-естетичної цінності, культові прикраси мають ще духовне значення. У сучасному ювелірному виробництві ця група стоїть дещо окремо, хоча при виготовленні релігійних виробів ювеліри використовують сучасні техніки, модні напрямки ювелірного мистецтва [6].

Ювелірні вироби релігійного змісту класифікують за такими ознаками:

- за релігійною приналежністю;
- за призначенням;
- за видом матеріалу;
- за оздобленням;
- за видами.

За релігійною приналежністю усі вироби можна поділити на такі групи:

- православна тематика;
- ісламська тематика;
- іудаїка;
- слов'янська тематика;
- тематика інших релігій.

Ювелірні вироби релігійного змісту за призначенням поділяються на такі підгрупи:

- особисті прикраси: натільні хрести, іконки, персні, каблучки, браслети, підвіски, сережки;
- інтер'єрні вироби: лампади, панагії та хрести, об'ємно-пластичні композиції;
- ікони: вінчальні, домашні, для автомобілів та ін.;
- вироби, що мають змістовну тематику різних віросповідань.

Особисті прикраси. Сьогодні на вибір для православних віруючих представлені різноманітні види натільних хрестів, які продаються в ювелірних магазинах, церквах, монастирях та православних крамницях. Православна та католицька церкви не встановлюють строго канону для натільних хрестиків. Хоча, звичайно, віряни та досвідчені майстри з першого погляду відрізняють православний хрестик від католицького. Основна вимога до сакрального символу православної віри – форма і символіка натільного хреста повинна відповідати православним традиціям. Сьогодні існує велике розмаїття форм православного хреста. Причому церква визнає не тільки восьмикутний хрест (як традиційний), але і шестикітний, і чотирикутний, і з розп'яттям, і без розп'яття, і взагалі без будь-якого зображення. Нанесені на хрест символи вказують на певні аспекти християнського віросповідання. Є прості чотириконтні натільні хрести, є ускладнені символічною формою, доповнені образами святих, а є і виготовлені у вигляді мощовиків, тобто мініатюрних скриньок із стулками, які щільно закриваються.

Окрім хрестів, ювелірна промисловість випускає безліч різноманітних підвісок та кулонів у вигляді невеликих нагрудних іконок, або, як їх називають, образків. На них зображуються прославлені чудесами ікони Христа, Божої Матері та шанованих святих.

При виборі підвісок варто враховувати, на якому ланцюжку вони будуть носитися, плетіння ланцюжка повинно гармоніювати з композицією ладанки чи образка [7].

Іудеї та мусульмани часто носять таку прикрасу, як хамса, або по-іншому “долоня Давида”. Образ долоні вказує на знак захисту. Ці вироби часто багато прикрашені камінням і орнаментом. Хамсу також прикрашають такі символи, як Зірка Давида і Очі Давида. Також ці знаки виготовляють як окремі прикраси з золота і срібла.

Серед ювелірних релігійних виробів мусульман переважають підвіски у вигляді напівмісяця та зірки, зображення ісламських святинь, підвіски з написами релігійного змісту.

Основна частка продажів виробів релігійного змісту в останні роки припала на натільні іконки та срібні персні. Серед пернів зросла кількість вінчальних парних з написами релігійного змісту, оформлених із використанням релігійних символів. Стабільною популярністю користуються невеликі “захисні” персні з одним написом “Спаси і збережи” та досить масивні персні-печатки, на яких на площі виробу наносяться зображення святого чи знаки релігійного змісту (хризма, риба, монограма).

Значно зріс продаж браслетів з срібними пластинами, на які нанесені слова молитов, класичні іконографічні мотиви.

Також варто відмітити зростання попиту на підвіски та бусини для набірних браслетів, на які нанесені культові знаки як православної релігії, так і інших релігій світу. Вони відрізняються надзвичайно великою різноманітністю як за матеріалом, так і формою: дзвіночки, риби, ангелочки, постаті святих, хризми, хамса та ін.

Відомі фірми-виробники ювелірних виробів за останній рік значно розширили свої колекції релігійної тематики за рахунок випуску виробів нових форм – ладанки, мощовики, слова-обереги. Класичний натільний мощовик – це пустотілий виріб, що відкривається (як мініатюрна шкатулка) для зберігання святинь. Мощовик призначений для зберігання та постійного ношення біля себе певних сімейних святинь, якими можуть виступати частинки мощей святих, ладан або жменька зі Святої Землі.

Складні мають дещо іншу форму: це механічно (переважно шарнірно) з’єднані декілька мініатюрних іконок, які складаються та розгортаються як книжка. Усі різновиди релігійних емностей насичені класичними іконографічними мотивами, на них наносяться слова-обереги, молитви, зображені святи.

Постійним стабільним попитом користуються вироби для проведення обрядів хрещення – срібні ложечки та гребінці, які хоч і не мають релігійного змісту, але асоціюються у споживачів з певними обрядами. На окремі з них наносяться монограми з іменем святого, в честь якого названо дитину, знаки релігійного змісту.

Варто відмітити появу на ринку ювелірних виробів запонок та зажимів для галстуків, на які наносяться релігійні символи. Проте попит на такі вироби невисокий [8].

У буддизмі, ісламі та інших релігіях дуже популярні вервиці. Вони потрібні для рахунку прочитаних молитов. Являють собою шнурок або стрічку, на яку нанизані намистини, які виготовляються з дорогих порід дерева, дорогоцінних каменів, мінералів, плодів та насіння рослин.

Інтер’єрні вироби. Оригінальністю архітектоніки формотворення вирізняються лампади, де завдяки унікальному способу конструювання основного каркаса композиції вогонь, що передбачений за функціональним призначенням, незважаючи на

погодні умови, практично не згасає. Окремі виробники, зокрема ювелірний концерн “Лобортас”, випускають кабінетні лампади, які є взірцем ювелірного мистецтва.

Також до інтер’єрних виробів релігійної тематики відносять настільні хрести, набори для бюро, підставки для книжок, підсвічники, мінори. В останні роки особливої популярності набули подарункові пасхальні яйця, виконані з використанням давніх ювелірних технік.

Ікони. Особливу та найбільшу групу серед ювелірних виробів релігійного призначення займають ікони. Ікони поділяються на групи за призначенням:

- домашні: настінні та настільні;
- автомобільні;
- іконостасні.

Усі вони відрізняються за розмірними параметрами, видом матеріалу та оздобленням. Найпопулярнішими на сьогодні є срібні та золоті ікони, виконані методом чеканки. Також користуються сталим попитом вироби, в яких сучасний метод виготовлення – шовкографія – поєднується з традиційним золочінням або срібленням. Деякі ікони виготовляють на дерев’яних підкладах. В таких випадках, як правило, використовують цінні породи деревини.

Окрему групу складають сувеніри релігійної тематики. Церковні православні сувеніри відносяться до особливої категорії подарунків, які можна піднести близькій і рідній людині просто без приводу або ж з нагоди великого свята, наприклад Різдва або Пасхи, вінчання чи хрестин дитини. Також такий подарунок можна подарувати на день народження, день ангела. Для віруючої людини це дуже цінний подарунок, який у важкі хвилини життя допоможе зібрати всі сили, прийняти негаразди і йти далі зі смиренням у душі. До цієї групи відносять нагрудні знаки, ювілейні монети, пасхальні яйця, прикраси для паски, очисники води, кружки для свяченої води, набори для хрещення. Усі вони витримані в єдиному стилі з дотриманням релігійної тематики. Як правило, ця група виробів виготовляється зі срібла.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Виріб релігійного змісту, якщо його носити з метою задоволення саме духовних потреб, повинен у повній мірі відповідати чітко встановленим правилам (канонам) тієї чи іншої релігії. Релігійні символи – товар непростий, з глибоким змістом. Кінцевими споживачами таких виробів можуть бути люди від воцерковлених віруючих до таких, що практично не знайомі з церковними правилами та канонами і використовують релігійні символи в якості модних прикрас. Хоча віряни більшою мірою знайомі з товаром і самою традицією релігійних символів, але навіть їм часто необхідно роз’яснювати символізм, який закладений художником у виробах. Це вимагає спеціальних знань від продавців, що збільшує вимоги при прийомі на роботу і потенційно ускладнює процес роботи для магазину. При продажу таких виробів необхідно розбиратися хоча

б в основах віри. Звичайно, не треба забувати, що магазин - це не церква, але у відділах продажів культових виробів доцільно мати спеціальну літературу. Компаніям, що спеціалізуються на виготовленні виробів релігійного призначення, варто супроводжувати свою продукцію пояснювальною інформацією.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артюх Т. М. Проблеми безпечності та якості ювелірних виробів [текст] / Т. М. Артюх, І. В. Григоренко // Товари і ринки. – 2008. – № 1. – С. 131-138.

2. Шегинський О. В. Критерії оцінювання коштовностей / О. В. Шегинський / Матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених “Актуальні проблеми менеджменту в умовах інноваційного розвитку економіки”, 14 березня 2014 року, Луцьк / Луцький національний технічний університет. – Луцьк : Редакційно-видавничий відділ ЛНТУ, 2014. – С. 84-85.

3. Шегинський О. В. Дослідження властивостей безпеки коштовного каміння / О. В. Шегинський, П. Я. Кравчук // Тези доповідей круглого столу “Науково-практичні аспекти захисту прав споживачів” (18 травня 2016 року). – Луцьк : Луцький НТУ, 2016. – 41-42 с.

4. Вартанян В. М. Дослідження розвитку українського ринку ювелірної продукції [текст] / Вартанян В. М. // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2015. – № 3. – С. 108-117.

5. Православні символи. Кращі колекції [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://simvol.com.ua/>

6. Передрій О. І. Особливості формування асортименту ювелірних виробів релігійного змісту [текст] / О. І. Передрій // Актуальні проблеми теорії і практики експертизи товарів : матеріали III міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Полтава, ПУЕТ, 16-18 березня 2016 р.) / ПУЕТ. – Полтава : ПУЕТ, 2016. – С. 104-106.

7. Стасюк І. Огляд асортименту ювелірних виробів релігійного змісту [Текст] / І. Стасюк, О. Передрій // Якість та безпечність товарів : матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. молодих вчених та студентів (м. Луцьк, 25 березня 2017 р.) / М-во освіти та науки України, Луцький НТУ. – Луцьк : Ред.-вид. відділ Луцького НТУ, 2017. – С. 123-124.

8. Шегинський О. В. Дослідження якості ювелірних побутових виробів / О. В. Шегинський, В. В. Ящук // Збірник тез доповідей XXVI-ї науково-технічної конференції професорсько-викладацького складу “Актуальні проблеми та перспективи науки і виробництва” (гуманітарний напрям) (листопад 2012). – Луцьк : ННВ ЛНТУ, 2012. – С. 152-153.

9. Шегинський О. В. Якісна характеристика коштовностей / О. В. Шегинський, С. Є. Симчук // Матеріали всеукраїнської науково-практичної

конференції “Якість та безпечність товарів”, 26 квітня 2014 року, Луцьк / Луцький національний технічний університет. – Луцьк : Редакційно-видавничий відділ ЛНТУ, 2014. – С. 34-35.

10. Шегинський О. В. Проблеми динаміки розвитку ринку ювелірних виробів України / О. В. Шегинський, К. В. Петриканин / Матеріали І міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених “Актуальні проблеми менеджменту в умовах інноваційного розвитку економіки”, 14 березня 2014 року, Луцьк / Луцький національний технічний університет. – Луцьк : Редакційно-видавничий відділ Луцького НТУ, 2014. – С. 170-171.

REFERENCES

1. Artiukh, T. M. and Hryhorenko, I. V. (2008), Problemy bezpechnosti ta yakosti iuvelirnykh vyrobiv [tekst], Tovary i rynky, № 1, s. 131-138.

2. Shehyns'kyj, O. V. (2014), Kryterii otsiniuvannia koshtovnostej, Materialy I Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii studentiv, aspirantiv ta molodykh vchenykh “Aktual'ni problemy menedzhmentu v umovakh innovatsijnoho rozvytku ekonomiky”, 14 bereznia 2014 roku, Luts'k / Luts'kyj natsional'nyj tekhnichnyj universytet, Redaktsijno-vydavnychyj viddil LNTU, Luts'k, s. 84-85.

3. Shehyns'kyj, O. V. and Kravchuk, P. Ya. (2016), Doslidzhennia vlastyvostej bezpeky koshtovnoho kaminnia, Tezy dopovidej kruhloho stolu “Naukovo-praktychni aspekty zakhystu prav spozhyvachiv” (18 travnia 2016 roku), Luts'kyj NTU, Luts'k, 41-42 s.

4. Vartanian, V. M. (2015), Doslidzhennia rozvytku ukrains'koho rynku iuvelirnoi produktsii [tekst], Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy mashynobudivnoi haluzi: problemy teorii ta praktyky, № 3, s. 108-117.

5. Pravoslavni symvoly. Kraschi kolektsii, available at : <https://simvol.com.ua/>

6. Peredrij, O. I. (2016), Osoblyvosti formuvannia asortymentu iuvelirnykh vyrobiv relihijnoho zmistu [tekst], Aktual'ni problemy teorii i praktyky ekspertyzy tovariv : materialy III mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf. (m. Poltava, PUET, 16-18 bereznia 2016 r.) / PUET, PUET, Poltava, s. 104-106.

7. Stasiuk I. and Peredrij O. (2017), Ohliad asortymentu iuvelirnykh vyrobiv relihijnoho zmistu [Tekst], Yakist' ta bezpechnist' tovariv : materialy mizhnarod. nauk.-prakt. konf. molodykh vchenykh ta studentiv (m. Luts'k, 25 bereznia 2017 r.) / M-vo osvity ta nauky Ukrainy, Luts'kyj NTU, Red.-vyd. viddil Luts'koho NTU, Luts'k, s. 123-124.

8. Shehyns'kyj, O. V. and Yashchuk, V. V. (2012), Doslidzhennia yakosti iuvelirnykh pobutovykh vyrobiv, Zbirnik tez dopovidej KhKhVI-i naukovo-tekhnichnoi konferentsii profesors'ko-vykladats'koho skladu “Aktual'ni problemy ta perspektyvy nauky i vyrobnytstva” (humanitarnyj napriamok) (lystopad 2012), NNV LNTU, Luts'k, s. 152-153.

9. Shehyns'kyj, O. V. and Symchuk, S. Ye. (2014), Yakisna kharakterystyka koshtovnostej, Materialy vseukrains'koi naukovo-praktychnoi konferentsii

“Yakist' ta bezpechnist' tovariv”, 26 kvitnia 2014 roku, Luts'k / Luts'kyj natsional'nyj tekhnichnyj universytet, Redaktsijno-vydavnychyj viddil LNTU, Luts'k, s. 34-35.

10. Shehyns'kyj, O. V. and Petrykanyn, K. V. (2014), Problemy dynamiky rozvytku rynku iuvelirnykh vyrobiv Ukrainy, Materialy I mizhnarodnoi naukovo-

praktychnoi konferentsii studentiv, aspirantiv ta molodykh vchenykh “Aktual'ni problemy menedzhmentu v umovakh innovatsijnoho rozvytku ekonomiky”, 14 bereznia 2014 roku, Luts'k / Luts'kyj natsional'nyj tekhnichnyj universytet, Redaktsijno-vydavnychyj viddil Luts'koho NTU, Luts'k, s. 170-171.